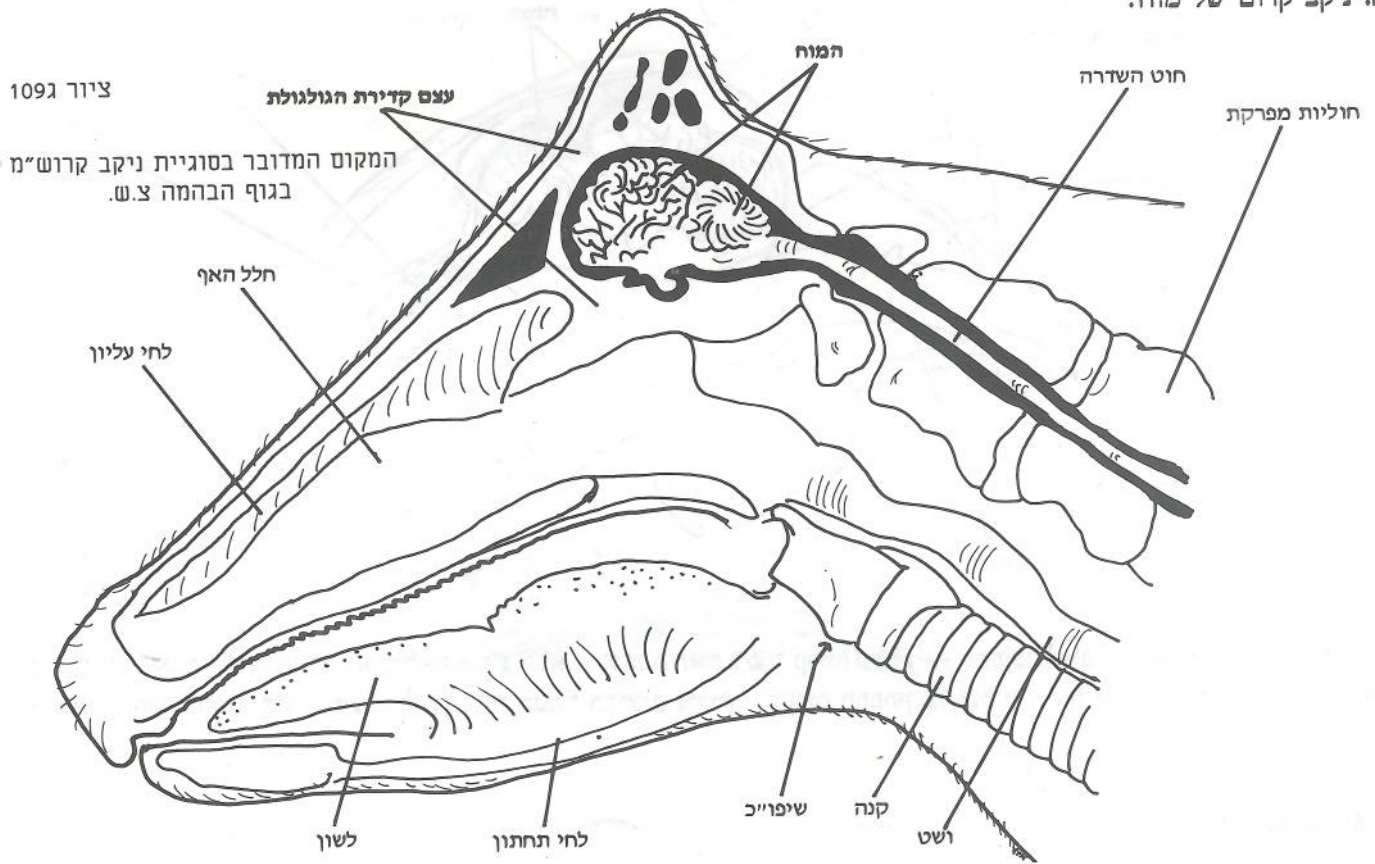

גמרא. ניקב קרום של מוח:

מקום החושים הוא משנה ללב, וכל פעולתו נשענת על הלב ונעשית באמצעותו. (ואולי נרמז בדברי התיקו: "חכמה מוחא איהי מחשבה מלגאו, בינה ליבא ובה הלב מבין", וכן כוזהר פרשת פנחס: "חכמה מוחא מבין כבינה דאיהי בלבא... לנחתא חכמה לגבה מן מוחא ללבא"). וכתב היב"ש (דף ז ע"א): "המוח הוא אבר ראשי, וממנו יוצאים כח החוש והתנועה וקורין אותם חכמי הטבע כחות נפשיים, והחושים מהם פנימיים ומהם חיצוניים, והפנימיים הם וכו' (=כאן מונה הרשב"ץ את חלוקת התפקידים בין שלושת חלקי המוח, לפי מונחי חכמת הטבע שבימיו, אב"ד, והחושים החיצוניים הם חמשה, חוש הראות וחוש השמע וחוש הריח וחוש הטעם וחוש המשוש, ויוצאים אל הכחות באיברים דרך גידים, קורין אותן הרופאים עצבים... וכן התנועה היא נמשכת משם דרך עורקין חוקין וכו' ואלו הכחות הם הכרחיים לקיום הבע"ח, וכשהמוח יש בו פגוע הם מתבטלין אלו הפעולות הטבעיות והוא הולך לאבדון, ואם ניקב קרום של מוח הוא נכאב הרבה ונעשית בו מורסא... והוא הולך למוח".

המוח מורכב משלושה חלקים, ושמן בלשון חכמי הטבע: "המוח הגדול", הוא החלק הגדול הקדמי של המוח, והוא מחולק לאורכו באמצעו לשני חצאים שווים, ומראה פניו עשוי נפתולים וקמטים. "המוח הקטן", הוא הגוש הקטן יותר העומד למטה מהגדול דלעיל, ואף הוא מחולק לאורכו באמצעו, ומראה פניו כצמח הכרובית. "המוח המאורך", הוא המקום בו מתחיל חוט השדרה מן המוח, אך אין תפקידו רק כשל החוט בהעברת מידע, אלא גם בפיקוח על פקודות לפעולות גוף שונות. וחלוקה זו נרמזת בזה"ק (פרשת נשא): "בחלליה דגולגולתא ג' חללין אשתכחו דשריאי מוחא בהו וקרומא דקיי חפייא עליהו... ותנא בתלת חללין מוחא שרייא" (=תרגום: בחלל הגולגולת נמצאים שלשה חללים בהם שוכן המוח וקרום דקיק חופה עליהם... ותנא כשלשה חללים המוח שרוי). [ובמאמר מוסגר אציין שמדעים לראות את המשך דבריו הקדושים שם: "יונפיק מההוא מוחא דשריאי בהאי חללא תלתין ותריין שבילין וכו', שיוצאים מהמוח ההוא שלושים ושנים שבילים, והוא בדיוק מספר זוגות שבילי העצבים היוצאים מחוט השדרה ומתפשטים בגוף]. דיני החלקים השונים לענין נקיבת הקרום יתבארו בהמשך סוגייתנו.

המוח מוקף ע"י שני קרומים, כפי שיתבאר בהמשך (הערה 111). משמעות השם "מוח", נ"ל שהוא מרכז ועיקר חיות, כמו בפסוק באיוב (כא, כד): "ומח עצמותי יִשְׁקָה". (יש גם קשר עם המלה "מיח" בצירה תחת

בין ראשי הצלעות". וכ"כ המפרש שם בפירושו השני. וביאר המלאכ"ש ההבדל בין חזה הניתן לכהנים בשלמים שהוא עם צלעות, לבין חזה כתמיד שהוא בלי צלעות, שבשלמים נאמר בתורה "חזה" שהוא מלשון חזות וראיה, והיינו הרואה את הקרקע, אבל כתמיד נאמר בתורה "ונתח" וקיי"ל לרבנן שגם בלי צלעות נקרא נתח.

1092. הציור שלפנינו מראה את המקום המדובר בסוגייתנו סוגית "ניקב קרום של מוח" בגוף הבהמה, ואת האיברים הסובבים אותו. המוח הוא מרכז העצבים והחושים, אשר מקבל מידע מחמשת החושים ושולח דרך העצבים פקודות לפעולות הגוף. לקמן בהערה 1202 אבאר מה שבכל המקרא אנו מוצאים שמשכן המחשבות הוא בלב (כגון בבראשית [וה]: "וכל יצר מחשבות לבו"), ולא מצאנו שהמוח מוזכר כמשכן המחשבות. אך כש"ס מצאנו לעיתים שהמוח הוא מקום מחשבה, כמו שאמר רבי ביבמות דף ט ע"א]: "שאיין לו מוח בקדקדו", וכיותר בזהר הקדוש, כגון בריש תיקוני זוהר בפתיחת אליהו: "מוחא איהי מחשבה", ועוד במקומות רבים. וביאור הדבר הוא, (לענ"ד) ובדרך הפחד יצחק שהבאתי שם), שאכן המוח הוא משכן המחשבות הגשמיות, ופירוש הדבר הוא שהמוח הוא מרכז המידע של הקשר בין החי לעולמו, הוא מקבל מידע באמצעות החושים, אוצר אותו בזכרונו, ושולח בהתאם פקודות להפעלת איברי הגוף השונים, כולל פעולת הדיבור. אך מקום משכן המחשבות הרוחניות הוא בלב, ופירוש הדבר הוא שהלב הוא מרכז כל המחשבות הקשורות לרוח ולרגש, כגון השקפות ודעות, הבנת דבר מתוך דבר וכדו', ותפקיד זה הינו רוחני לחלוטין באופן שאין ביד חוקר בן תמותה לראותו בעיני בשר. וידעתי גם ידעתי כי לטענת חוקרי המוח לפי חכמת הטבע, גם המחשבות הרוחניות מקורן במוח, ואילו לדעתם ללב אין כל תפקיד מחשבתי, כי דרך חקירתם היתה ע"י שראו בע"ח שנפגעו במקום מסוים במוחם, ואז פסק אצלם כוח ההשקפה והדעה או ההבנה (ואילו בע"ח שנפגעו בליבם לא השפיע הדבר על מחשבותיהם). אך אין מכאן ראיה, כי אפשר לומר שהמקומות הללו במוח הם המקומות שם מתורגמות ומשמרות אותן מחשבות ודעות רוחניות, ובהפגע אותו המקום לא היה באפשרותו של הנחקר לתרגם את מחשבותיו ולהביאן לידי ביטוי מעשי, אך מנין לנו שהן אינן קיימות, שהרי הן מציאות רוחנית טהורה למעלה מהשגתנו (וכן כשנפגעו בליבם הגופני אין הדבר משפיע על ליבם הרוחני). ואחר כתבי כל זאת, מצאתי שהוא מפורש ככוזרי (ב, כו) שכתב שהגוף מסודר תחת הנהגת הלב שהוא מקום משכן הנפש, והמוח שהוא

Ⓢ אחר כתבי ראיתי שכ"ז מפורש בדברי הבא"ח (בפתיחת פרשת בא ופרשת בהעלותך).